

1. **Témaválasztás**

Dolgozatomban azt vizsgáltam, hogy hogyan jelennek meg a 6. századi Meroving királyságok politikai viszonyai Tours-i Gergely: *Libri decem Historiarum* című művében, mégpedig két intézmény, az egyház és a királyság kapcsolatában. Mi a királyok és püspökök feladata a társadalomban és a királyságban, milyen az ideális püspök, illetve uralkodó Gergely szerint? Milyen eszmei áramlatok voltak rá hatással nézetei kialakításában, és melyek tartoztak sajátos, egyéni gondolatai közé?

Rövid historiográfiai bevezető után munkám második fejezetében a szerzővel és irodalmi munkásságával foglalkoztam, illetve azt a kulturális, történeti és földrajzi háttérrel vizsgáltam, amelyben Tours-i Szent Gergely élt és alkotott. Tours-i Gergely Clermont-ban született (538 körül), számos rokona töltött be jelentős egyházi tisztségeket. 573-594 között volt Tours püspöke, és ebben az időszakban írta jelentős hagiográfiai és történeti műveit is. Gergely *Libri decem Historiarum* című műve az egyetlen ránk maradt jelentős elbeszélő forrás a korszakból, írásán kívül zsinati aktákat, szentéletrajzokat, töredékes történeti és jogi forrásokat, leveleket és Venantius Fortunatus költeményeit használtam fel.

2. **A földrajzi környezet: Gallia és Tours**

Gallia területe már a barbár hódítások előtt sem volt egyéges a romanizáltság tekintetében: a Loire-től északra eső területek szinte teljesen kiestek a római kultúra hatása alól, néhány nagyobb várost kivéve. A romanizáció a déli területeken (Aquitánia, Auvergne) jóval nagyobb mértékű volt, mint északon. Tours városa, ahol Gergely működött, éppen ennek a két területnek a határán helyezkedett el. A Római Birodalom struktúráinak szétbomlásával párhuzamosan a helyi szenátori és *curialis* arisztokrácia töltötte be a helyi tisztségeket, a központi hatalomtól meglehetősen függetlenül. A frankok érkezése a 4. századtól csak felerősítette Galliának a Római Birodalomtól való elszakadásának folyamatát. A helyi arisztokrácia leginkább az egyházi karrierben találta meg az érvényesülést, és a kialakuló hatalmi vákuum hatására a püspökök vettek át számos világi tevékenységet is. Mivel a világi és az egyházi közigazgatás központja egyaránt a város volt, a városok jelentősége egyre inkább felértékelődött, és ezen nem változtatott a barbár királyságok kialakulása sem.

A *Historiában* az események legfőbb színterei szintén a városok. Gergely értesülései földrajzilag behatároltak voltak, elsősorban szülővárosáról és püspöki hivatalának helyszínéről voltak információi, mégsem ez a legfőbb oka annak, hogy miért Tours és Clermont szentjei, illetve püspökei

kapták a főszerepet: Gergelynek mint clermont-i származású tours-i püspöknek a legfőbb célja saját egyházi tekintélyének bemutatása.

Ettől függetlenül politikai értelemben a leggyakrabban előforduló helyszín nem Tours a *Historiában*. Bizonyos esetekben egyáltalán nem említi a Tours-t illető politikai eseményeket. Csak közvetve tudunk arról, hogy Tours mikor, melyik uralkodó fennhatósága alá tartozott, általában csak akkor, ha küzdelmek előzték meg a város megszerzését. Azaz politikai értelemben Gergely nem helyezi el Tours városát a Meroving királyság életében. Nem politikai, hanem egyházi szempontból jelentős Tours városa: egy szentkultusz központjaként. Az egyház tekintélyének növeléséhez tartozott a szentkultusz propagálása, mivel a szentek voltak azok az egyházi szereplők, akiket példaként lehetett állítani a társadalom minden tagja elé, és akik azt bizonyították: Isten hatalma, amely szentjein és az egyházon keresztül megjelenik, sokkal nagyobb, mint a földi uralkodóké. A szentkultusz tehát nem más célt szolgált, minthogy az ég és föld, az egyház és az uralkodók hatalmát párhuzamba állítsa egymással. Tours szerepe tulajdonképpen áttételesen világlik ki a műben, Szent Márton személyén keresztül, aki a város leghíresebb püspöke volt (371-397).

3. Gergely társadalmi háttere, műveltsége

Gergely előkelő auvergne-i családból származott, amelynek tagjai számos világi és egyházi, köztük püspöki tisztséget töltöttek be, és ősei között szerepelt a vértanú Vettius Apogatus is. A rokonok nyújtotta vallásos nevelés és a keresztény kultúra elsajátítása mellett széles műveltségre tehetett szert az antik irodalom területén. Bár többször hangsúlyozza, hogy nem tanult grammatikát, ez inkább arra utal, hogy nem tanulta a görög (pogány) irodalmat. Máshol is céloz műveletlenségére, amely valószínűleg csak szerénykedés, irodalmi toposz, hiszen elejtett utalásai nem ezt sejtetik.

Gergely műveinek nyelve az azonban távol áll a klasszikus latintól, emiatt sok kritika érte az utókor részéről. A szerző részéről azonban nagyon is tudatos koncepció rejtőzik az egyszerű, köznapi stílus megválasztása mögött. Bár még a 6. századból is ránk maradtak olyan művek, amelyek nyelvileg méltók a klasszikus elődökhöz, ezzel párhuzamosan kifejlődött egy olyan stílus, amelynek fő jellegzetessége a dísztelenség és az egyszerűség, amely mind szóhasználatában, mind szerkezetében a hétköznapi beszédet követi. Ennek a stílusnak első képviselője Gallia területén Arles-i Caesarius volt, de igazán tökélyre Tours-i Gergely fejlesztette.

Gergely azt az elvet követte, amelyet Jeromos és Ágoston meghatározott a keresztény írók számára, s amelyet Nagy Szent Gergely pápa is követendőnek vélt. Gergely számára a közérthetőség a fontos. Ez a beszédmód a *sermo humilis* vagy *sermo piscatoris*.

4. *A Historia Francorum*

Tours-i Gergely művét gyakran *A frankok története* címen szokták emlegetni, jelezve ezzel, hogy a mű egyike azon írásoknak, amelyek egy-egy nép történetét, szokásait és intézményeit ábrázolják. Tours-i Gergely műve azonban nem néptörténet a szó szoros értelmében: szerinte frankok és gall-rómaiak egyaránt a keresztény társadalom tagjai. A frankokat Gergely nem azonosítja a barbárokkal, hiszen a frank királyok a katolicizmus védelmezőjeként léptek föl, míg a barbárok a szentek és az egyház ellenségei, akik megzavarják a keresztény társadalom békéjét.

A cím meghatározásán kívül érdekes kérdés, hogy vajon milyen műfajba sorolhatjuk a művet. Ő maga egyszerűen *historia*nek nevezi írását (X, 31.), a hérodotoszi meghatározás értelmében, miszerint a *historia* olyan történetírás, amelyben az alkotó azokat az eseményeket írja le, amelyeket saját szemével látott. A szerző írott forrásokra (Euszebiosz, Szent Jeromos, Orosius, Victorius, korabeli levelek, bizánci források), szóbeli közlésekre, hagyományokra, és nem utolsósorban saját tapasztalataira támaszkodva örökítette meg kora eseményeit, s mindezeket nemcsak egyszerűen egymás mellé illesztette, hanem saját koncepciójának megfelelően rendezte el. Emellett azonban rendkívül sok műfaj keveredik egymással (*chronica*, biográfia, *annales*), és hangsúlyos szerepet kapnak a hagiográfikus kitérők.

Gergelynek nem az volt a szándéka, hogy megörökítsen és hosszasan tárgyaljon minden egyes csatát, háborút, követjárást, zsinatot, adórendeletet, éhínséget és lázongást, hanem hogy bemutassa a szentek által segített keresztény társadalom harcát az emberi bűnökkel, az eretnkségekkel és az ördöggel szemben. Emellett szándéka volt egyes püspökségek és püspöki családok – köztük a sajátja – központi szerepének bemutatása. E célok szempontjából sokkal lényegesebb eszköz annak megörökítése, hogy milyen csodák történtek meg egy-egy szent sírjánál, hogy az utókorra hagyományozza szent emberek életét és hitét, és hogy egyes emberek jellemrajzán keresztül követendő vagy éppenséggel elrettentő példát állítson a hívek elé. A hagiográfiai kitérők nemhogy éppoly lényegesek, mint a szigorú értelemben vett történeti események, hanem sokkal fontosabb jelentéssel bírnak.

5. *A Historia püspökei*

E fejezetben azt elemeztem, hogy miként jelennek meg a püspökök a *Historiában*, és a *Historia* által ábrázolt 6. századi társadalomban. A Gergely és a zsinati akták leírásában megjelenő püspök kötelességei rendkívül sokrétűek: az egyház irányítása, a hívek spirituális vezetése, az egyház javainak és tanításainak védelme, karitatív tevékenység, a keresztények képviselője és megóvása, akár igazságtalan ítélet, akár ostrom, akár járvány esetében. Mindezek a feladatok megmaradtak a

helyi, városi szinten, bár természetesen bizonyos egyházi feladatok, mint például a kánonok megalkotása és az egyházmegyék közötti kapcsolatok ápolása, püspökválasztás és liturgiai, dogmatikai kérdések megtárgyalása okán a püspökök kiléptek provinciáik határai közül, és tanúságot tettek az egyház egyetemessége mellett. Emellett a legtöbb püspök szerepet kapott a központi, királyi politika színterén mint diplomáciai küldöttség vezetője, vagy tagja, az uralkodó tanácsadója, a törvénykezési és egyéb adminisztratív, közigazgatási feladatok ellátásának segítője.

Gergely úgy tekint a korabeli keresztény társadalomra, mint amelyet az Ószövetség mintája szerint együtt irányítanak a királyok és a püspökök. Az Ószövetségben a próféták szerepe az, hogy Isten akaratát közvetítsék az uralkodók felé, és a helyes útra térítsék őket. A világi hatalom területén azonban semmiféle autoritást nem követelnek maguknak, nem foglalnak állást adózási, közigazgatási kérdésekben, csak ha azok valamilyen különleges körülmény folytán szakrális értelmezést kapnak.

Gergely művéből és a korabeli egyéb forrásokból az derül ki, hogy a Meroving-kori püspökök a prófétakénál jóval nagyobb befolyást mondhattak a magukénak a világi politikai ügyekben, ennek az oka azonban valószínűleg a teljesen más történeti helyzetben keresendő (nevezetesen, hogy a püspökök többsége a régi provinciális szenátori arisztokrata, illetve *curialis* családok tagjai közül került ki, hogy a szétomló Római Birodalom közigazgatási és irányítási kereteit az egyház fogta össze, és éppen emiatt az új dinasztiák bennük leltek hatékony támogatókra). A püspök politikai szerepe azonban fokozatosan csökkent a barbár királyságok megerősödésével, amikor már az új világi tisztségviselők képesek voltak ellátni a közigazgatás feladatait. A püspökök szerepe központi szinten leginkább arra korlátozódott, hogy városát képviselje, hívő nyáját megvédje a király és a világi tisztségviselők hatalmától. Mindez természetesen nem kevés és nem könnyű feladat, hiszen a püspök eszközei mindehhez igencsak csekélyek voltak. A *Historia* szerzője talán éppen ezért tulajdonított olyan nagy fontosságot az egyes püspökök és királyok jellemének, mivel nem egy esetben az egyéniségtől függött, ki milyen befolyásra tudott szert tenni.

A püspök legfőbb feladata azonban mindezek mellett az egység (*consensus et concordia*) megteremtése volt a városban, mert ahogyan a királyságban a széthúzás polgárháborúkat és pusztításokat gerjesztett, úgy a városon belüli viszályok is öldökléshez vezettek. Ennek fényében kell értelmeznünk például a zsidók megtérítésére tett erőfeszítéseket (LDH V, 11.), mivel a zsidó közösség sokszor kivívta a keresztény lakosság – egy sajátos tömegpszichózis miatt bekövetkező – támadását, és az egyház úgy vélte, a vallási egység megteremtésével ezek a konfliktusok megszűnnének. Hasonló ez a törekvés – csak kisebb léptékben és helyi szinten – ahhoz, amit az eretnekségek által fenyegetett keresztény egyház vezetői képviseltek, akik a szentek egységének (*communio sanctorum*) hangsúlyozásával akarták helyreállítani az egyház egységét.

A püspök legfontosabb feladata emellett a városban a szentkultusz ápolása volt. Nemcsak az *adventus*, hanem egyéb, a szent kultuszát propagáló ünnepek és rendezvény segítségével, amelynek során hűségesen tartották magukat a városok korábbi tradícióihoz, illetve újabb ünnepekkel is gazdagították a kultuszt. Szükség volt erre a hívek lelki irányításához, valamint az egyház politikai helyzetének megerősítéséhez a központi hatalommal (az uralkodóval vagy helyi tisztségviselőivel) szemben.

Ami a patrónus szentnek tulajdonított feladatokat illeti (a város és az egyház védelme), ezek tulajdonképpen megegyeztek azokkal az elvárásokkal, amelyeket a hívek püspöktől megköveteltek. A szent püspökök kultusza nemcsak annak volt köszönhető, hogy a még élő püspökök fenntartották megholt elődjeik emlékét és kultuszát saját helyzetüket is erősítve ezzel, hanem tükrözte azokat a valós társadalmi és politikai kötelezettségeket, amelyeket egy püspöknek teljesítenie kellett. Nemcsak az egyház, hanem a világi társadalom is igényelte a szentkultusz fenntartását. A 6. század püspökei a vallási és politikai értelemben aktív szentideált testesítették meg. Patrónussá kellett válniuk, ugyanakkor az új életfelfogást: az aszkézist és a földi világtól való elfordulást is magukénak vallották.

Tours városának papsága már az 5. század elejétől nagy hangsúlyt fektetett Szent Márton kultuszának előmozdítására, melynek egyik eszköze a nagyarányú építkezés volt. A városon belül fokozatosan kiépült Szent Márton városa, a *Martinopolis*. Szent Márton személye a legfontosabb szereplő a *Historiában*, de nem csupán Tours politikai helyzetének erősítése, hanem patrónus-szent mivolta miatt. Nem kizárólag Márton szentségének elsőbbsége a mű mondanivalója, hanem általában véve az egyház azon szentjeinek, akik valamiféle védőszerpet töltenek be egy-egy város, egyházközség vagy település felett. A szentek közvetlen védelme hangsúlyozza az egyház isteni mivoltát, míg a királyság Gergely művében nem hivatkozhat egyetlen kifejezett királyi védőszentre sem.

A patrónus-szentek szerepe továbbá fontos azért is, mert többségük földi életében püspök volt, s halála után ugyanazt a feladatot végzik, mint életükben: közbenjárásukkal segítik egyházi közösségeket. Mintha azt jelentené ez, hogy a püspök funkciója és hatalma hívei felett nem enyészik el halála után sem. Az uralkodók esetében ugyanakkor ilyesméről nem olvashatunk a *Historiában*, az ő uralkodásuk ideiglenes, s ha életükkel és cselekedeteikkel kiérdemlik az üdvösséget, további beleszólásuk nincs a földi létbe.

6. *A Historia* királyai

A *Historia* királyalakjai meglehetősen változatosak. A leggonoszabb Chilperik alakja, aki Gergely kortársa volt: a szerző leírása szerint a király gátolta az egyház működését, korlátozta szabadságát, nem hallgatott püspökeire, kegyetlen volt alattvalóival, kapzsi és hataloméhes, aki testvéreivel is állandóan háborúzott. Vele szemben áll Gonthran király, aki szinte mindenben az ellentéte: jó kapcsolatban állt az egyház püspökeivel, irgalmas szívű, adakozó volt. Gonthran jellemrajza azonban nem annyira egységes, mint Chilperiké, mert Gergely nem rejti el negatív tulajdonságait sem. A műben Klodvig király a követendő példa kortársai és az utókor számára, mivel ő vette fel a katolikus kereszténységet, lefektette az egyház működésének alapjait, és miután egyeduralomra tett szert, az eretnek népekkel háborúzott. Más tekintetben azonban Gergely nem leplezi, hogy Klodvig igencsak kegyetlen uralkodó volt.

Gergely viszonyulása a Meroving-dinasztiához nem feltétlenül ellenséges, s nem utasítja el a világi hatalmat, hiszen tudja, hogy a földi élet irányításához a királyok tevékenysége elengedhetetlen. Király-ábrázolásai ugyan nem mentesek a szubjektivitástól, de ez nem naivitásának tudható be, épp ellenkezőleg: nagyon is tudatos koncepció áll a királyok jellemének ábrázolása mögött.

Gergely királyokról alkotott elképzeléseire kevés hatást gyakorolt a germán eredetű (vagy annak tulajdonított) harcos vezető eszménye. A királyság területi terjeszkedését a püspök-író Gergely – valószínűleg kora egyházának véleményét is tolmácsolva – akkor látja elfogadottnak, ha azt a kereszténység terjesztése igazolja. Hidegen hagyja a királyoknak azon törekvése, hogy gazdasági és hatalmi okokból minél több területet mondhassanak magukénak. A hódító hadjáratokat vagy értelmetlennek titulálja (mint például a bizánci császárok által támogatott itáliai hadjáratokat, amelyek sikertelenül folytak, és a hadsereg pusztulásával jártak), vagy csupán esztelen öldöklés előidézőjének (például a városok közti polgárháborúk esetében), vagy térítő hadjáratnak. A Hispániát támadó királyok hadjáratai azért indokolhatóak Gergely szerint, mert az eretnek (ariánus) vizigótok királysága ellen irányulnak, s így az eretnekség megtámadásának számít. Ugyanígy nem ír az uralkodók törvényalkotó és közigazgatási tevékenységéről, és az adószedésben nem gazdasági, csupán erkölcsi okot lát: az emberi kapzsiságot.

7. Királyok és püspökök viszonya

Könnyen megállapítható, hogy melyek azok az események, amelynek során a szerző ütközteti egymással a püspökök és királyok tevékenységét. A püspök védelmezi a város lakosságát a katasztrófáktól – következésképpen elítél minden olyan uralkodói lépést, amely polgárháborúhoz, pusztításhoz, öldökléshez és fosztogatáshoz vezet. A püspök feladata a szegények, betegek, özvegyek

és árvák ellátása és támogatása – élénken tiltakozik tehát, amikor az uralkodók meg akarják adóztatni az egyházat és megnyirbálni birtokait és vagyonát, amelyből a püspök finanszírozni tudná az elesettek ellátását. A püspök legfőbb tevékenysége a hívek lelki üdvösségének biztosítása – ehhez elengedhetetlen, hogy az uralkodók támogassák a katolikus egyház által hirdetett hitelveket. Továbbá a püspök kötelessége a települést védő patrónus szent jelenlétének és közbenjárásának propagálása – amihez szükséges, hogy városának önállóságát és sértetlenségét bizonyos fokig az uralkodók is tiszteletben tartsák.

Az egyház társadalomban betöltött szerepe megváltozott a 6. századra: új, erős hatalom kezdett kialakulni, amely egyre inkább kitermelte a saját irányító testületét, nem feltétlenül az egyháziak, illetve a volt szenátori arisztokrácia tagjai közül, ezért Gergely a püspökök feladatának tekinti, hogy ne engedjék csökkenni az egyház tekintélyét az új társadalomban.. Nem véletlen, hogy Gergely annyira hangsúlyozza a régi szenátori (a valóságban inkább *curialis*) arisztokrácia jelentőségét, amely elvileg a keresztény és antik értékeket hordozta magában. A püspökök császárkori feladatai egyre inkább visszaszorultak, vagy más síkra helyeződtek át: a *defensor* nem katonai, hanem társadalmi, a bíraskodás nem annyira intézményi, mint inkább tekintélyi kérdéssé változott. Továbbra is megmaradt viszont a püspökök karitatív és oktatási tevékenységének jelentősége, közvetítő szerepe.

Mindezt a püspökök nem tudták egyedül biztosítani, és segítségükre egyedül a világi hatalom lehetett. Nem a világi hatalom vagy egyházi hatalom elsőbbsége tehát a kérdéses Gergely számára, hanem hogy a világi uralkodó az egyházi, pontosabban a keresztény és krisztusi erkölcsöknek megfelelően látja-e el feladatát, így az evangéliumokban megjelenő *jó pásztor* képet állítja követendő példaként püspök és uralkodó elé. Mindezekből következően helytelen lenne, ha úgy látnánk, hogy Gergely művében szembeállítja a püspöki-egyházi hatalmat a királyi-világi hatalommal. A helyzet ennél sokkal árnyaltabb, nem csak a *Historiában*, de valószínűleg a valóságban is. Gergely olyan királyokat szeretne trónjukon látni, akik részben püspöki feladatokat töltenek be, de nem a püspök helyett, nem a püspök hivatalában, hanem olyan területeken, ahová a püspök autoritása már nem terjed. A püspök a helyi hatalom képviselője, a hívő városi lakosságé, a király a központi hatalmat testesíti meg. Emellett püspöknek és királynak együtt kell működni: ezért szerepel a király feladatai között a béke fenntartása, a lakosság védelmezése, a hitelvek megtartása és az egyház támogatása, míg az egyház feladata a hit és erkölcs fenntartása, és a tanácsadás az uralkodóknak.

A *Historia* mondanivalójának egyik lényeges eleme a korszak morális állapotainak kritikája, amit a sok hagiografikus kitérő is bizonyít. Gergely a morális hanyatlás jeleként és következményeként tünteti fel a járványokat és csodajeleket, valamint a polgárháborúkat és fosztogatásokat, öldökléseket. A rossz királyokkal és a rossz püspökökkel szembeni kritikája

elsősorban nem életmódjukkal vagy kegyetlenségükkel kapcsolatos, hanem az egyház hatalmához való viszonyulással. A királyságot jellemző hanyatlás morális értelemben aggasztja – amely következik abból a politikai ellentétből, ami miatt a király megnyirbálja az egyház hatalmát, aki így az erkölcsök ellenőrzése felett is elvesztheti befolyását. A morális konfliktus leginkább akkor kerül előtérbe, ha egy király nem hallgat püspökeire. A királyok – a társadalomra gyakorolt hatás mellett – szerették volna befolyásukat kiterjeszteni az egyház vagyona fölé is, tulajdonképpen ezt a célt szolgálták az *episcopatus* mellett a *ducatus* és a *comitatus* feletti ellenőrzés biztosítására tett kísérletek is.

A valós társadalmi, politikai és gazdasági ellentétek beállítása azonban nem antagonisztikus ellentétként, hanem az egyes funkciókat betöltő személyek tevékenységéből fakadó morális konfliktusként jelenik meg a műben. A királyi hatalom önmagában ugyan nem szent, de nem is feltétlenül negatív erő. Éppúgy lehet a népek boldogulásának érdekében használni, mint visszaélni vele. A *Historiát* áthatja a párhuzam-állítás a jó és a rossz királyi tulajdonságok és tevékenységek között.

Ha morális konfliktusról beszélünk, nem mellőzhetjük annak figyelembevételét, hogy Gergely több alkalommal összehasonlítja Klodvig király korát unokái uralkodásának idejével. Mondhatnánk azt is, hogy ez a mű egyik lényeges mondanivalója. Gyakran példálózik Klodvig királlyal, aki győzelmes háborúkat vívott, de nem belháborúkat, virágzó országot hagyott utódaira, de nem halmozott haszontalan kincseket. Kora uralkodói ellen legfőbb vádjai a kapzsiság, amely miatt az Egyház vagyonára áhítoznak, a kegyetlenség, az egyházi tisztviselők lenézése. Mindezeket a vádakat leginkább az egyház szemszögéből sorolja Gergely: a királyok jellemének igazi fokmérője az egyházhoz való viszony.

Az uralkodók közül Klodvig és Gonthran az, aki az egység megteremtésének püspöki erényét magának mondhatja. Klodvig azzal teremti meg az egységet, hogy keresztény hitre téríti népét, Gonthran pedig azzal, hogy inkább békés megoldásra törekszik a polgárháborúk helyett (bár ez nem sikerül maradéktalanul). A VIII. könyv első fejezetének, ahol az Orléans-ba bevonuló királyt ujjongva fogadja az egész lakosság, keresztények, szírek és zsidók, éppen az a jelentése, hogy a király személye képes az összhang megteremtésére. Mindez természetesen nem azt jelenti, hogy a királyt Gergely püspöknek tekintené. Mindkettőnek megvan a maga feladata a társadalomban, de mindkettőnek követnie kell a kereszténység parancsait.

Tours-i Szent Márton szerepe a *Historiában* nem kizárólag Tours politikai jelentőségének alátámasztására szolgál, hanem tágabb értelemben, általában véve az egyház örökkévalóságát és folytonosságát hirdeti, szemben a végleges és ideiglenes földi hatalommal. Gergely könyve végén

felsorolja a püspökelődöket, ami azt jelzi, hogy a püspökök “dinasztiája” erősebb a bizonytalan hatalmú királyokénál, akik közül többet letaszítottak trónjáról, és időnek előtte haltak meg, míg a legtöbb püspök élete végéig betöltötte tisztségét. Tehát a püspöki-egyházi hatalom maradandóbb még a földön is, mint a királyoké.

Másrészt Márton példát mutat minden embernek, köztük a püspököknek és a királyoknak a helyes keresztény életre. Ez a követendő életmód már nem a vértanúság eszméjén alapult, mint a korábbi századokban, pontosabban a vértanúsághoz nem feltétlenül kellett vért ontani, elegendő volt, ha a hívő a világban szembeszállt a kísértésekkel, és követte a kereszténység parancsait. Az uralkodók és a püspökök feladata azonban túlmutat ezen, hiszen ők nemcsak saját magukért felelősek, hanem az egész népért. Gergelynél helyenként az uralkodókkal kapcsolatban is püspöki erények fogalmazódnak meg. Püspököknek és királynak is feladata, hogy megteremtsék a békét, táplálják a szegényeket, árvákat és betegeket, fellépjenek az igazságtalanságok ellen, és megvédelmezzék népüket. Viszont az egyház kötelessége, hogy a híveket az örök életre vezesse, és a királyok legfőbb feladata végső soron az, hogy biztosítsák a megfelelő háttérrel a püspökök működéséhez, és mindent megtegyenek a hit és az egyház tekintélyének növeléséhez.

A disszertáció témaköréből megjelent publikációk és előadások

Publikációk

1. Tours-i Gergely: Korának története 10 könyvben. Bevezetés és fordítás. Bp., L'Harmattan. Megjelenés alatt.
2. A Meroving-kor eseményei Tours-i Gergely: A frankok története című művében. Antik Tanulmányok, XLVI (2002) 259-267.
3. Püspöki hatalom Galliában a 6. század második felében. Az egyházi társadalom Tours-i Gergely leírásában. *Sic Itur ad Astra*, 2002/4. 23-49.
4. Jewish Communities in the Merovingian Towns in the 2nd Half of the 6th Century as Described by Gregory of Tours. *Chronica*. Vol. 5 (2005) 15-25.

Előadások

1. Az antik kultúra hatása Tours-i Gergely történeti munkájában. In: V. Magyar Ókortudományi Konferencia, Piliscsaba, 2002. május 23-25. Piliscsaba
2. Jews in Early Medieval Towns as Described by Gregory of Tours. In: Segregation, Integration and Assimilation in Medieval Towns – konferencia, Budapest, 2003. február 20-22. Budapest
3. Children and Power in the Sixth-Century Merovingian Gaul. In: Youth and Age. International Medieval Congress. 11-14. July 2005. Leeds